

کتاب‌شناسی استاد مصطفی کمال پورتراب

ابرج نظامتی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

الف: تألیفات

* تئوری موسیقی

مصطفی کمال پورتراب، چاپ اول، تهران، انتشارات کانون چنگ، اردیبهشت ۱۳۵۹، جیبی، ۱۰۰ ص.

این اثر یکی از کتاب‌های معتبر آموزشی در علم موسیقی در ایران است که به مدت ۳۰ سال در خدمت آموزش این هنر، در کشورمان قرار گرفته و هم‌اکنون نیز از کتب پرتیراژ آموزشی موسیقی محسوب می‌شود. در سال ۱۳۴۵ این اثر استاد

آثار استاد مصطفی کمال پورتراب اعم از تألیف، ترجمه، بازنویسی، تصحیح و ویراستاری، محصول دوره‌ای ۳۰ ساله است.

«تئوری موسیقی» اولین اثر اوست که در دهه ۵۰ به صورت جزوه در دسترس علاقه‌مندان قرار گرفت و در سال ۱۳۵۹ به زیور طبع آراسته شد و از آن زمان تا امروز استاد پورتراب در کنار تدریس و آموزش موسیقی در مراکز آموزش عالی، بیش از ۱۶ اثر تحقیقی و پژوهشی از نامبرده در زمینه موسیقی کلاسیک منتشر شده و برگ‌های زرینی را به دفتر پربار موسیقی افزوده است.

برخی از آثار پورتراب از جمله «تئوری موسیقی»، «مبانی آهنگسازی»، «پوسولوی» و... در همان چاپ اول نایاب شد. به طوری که کتاب «تئوری موسیقی» وی به چاپ سی‌ویکم رسیده و اخیراً با تیراژ ده‌هزار نسخه روانه بازار شده است.

در کتاب‌شناسی حاضر، آثار استاد را تحت عناوین تألیف، ترجمه و تصحیح و ویراستاری، تنظیم کرده‌ایم که می‌خوانید:

علاقه مندان به آهنگسازی قرار داده و آنها را با قوانین و فنون هنری آن آشنا می‌کند.
این کتاب در سال ۱۳۸۳ یا تیراژ قبل به چاپ دوم رسید.

* هارمونی کلاسیک

سی. اچ. کیتسون. ترجمه مصطفی کمال پورتراب انتشارات نیلوفر، چاپ اول، پائیز ۱۳۷۵، تیراژ ۲۲۰۰، ۳۵۲ ص، رقعی.
هارمونی یا هماهنگی در موسیقی علمی است که قواعد آن به منظور ایجاد نظمی در ترکیب و تسلسل اصوات موسیقی و آکوردها پایه گذاری شده است و این اثر یکی از معروف ترین کتب در علم هارمونی موسیقی محسوب می‌شود.

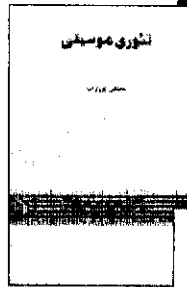
* هارمونی مدرن

ایگل فیلدهال. ترجمه، توضیح و بازنویسی: مصطفی کمال پورتراب، انتشارات سرود، چاپ اول، تهران، تابستان ۱۳۷۷، تیراژ ۲۰۰۰ نسخه، ۲۵۳ ص، رقعی.

کتاب «هارمونی مدرن» تحلیلی دقیق از نوآوری های اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم بر مبنای آثار دوران کلاسیک و رمانتیک است. استاد پورتراب با ترجمه این اثر، فاصله میان علم و عمل در موسیقی قدیم و جدید را از میان برده و به نوعی خلاء ایجاد شده در تغییرات و نوآوری های تدریجی این هنر را، در ابعاد علمی، پاسخ داده است.

* موسیقی مدرن

موریس لورو، ترجمه و تفسیر: مصطفی کمال پورتراب.
چاپ اول زمستان ۱۳۷۰، تهران، چاپ دوم، تابستان ۱۳۷۷، نشر چشمه، ۹۸ ص، رقعی.
این اثر ترجمه شده توسط استاد پورتراب، بیشتر به تکنیک قلم و ملودی ها و ریتم ها، حقایق آکوستیک و تمایلات و گرایش های موسیقی معاصر در فرانسه پرداخته شده است. این اثر نیز مورد استقبال هنرجویان موسیقی علمی جهانی در کشورمان قرار گرفته و در سال ۱۳۷۷ به چاپ دوم و در سال ۱۳۸۴ توسط نشر چشمه با تیراژ هزار نسخه به چاپ سوم رسید و اکنون در

سپس در سال های دهه ۱۳۶۰ توسط انتشارات چشمه با طرح جدید و با قطع رقعی روانه بازار نشر شد.
نشر چشمه اخیراً این اثر استاد را به چاپ سی و یکم در قطع رقعی و تیراژ ده هزار نسخه رسانده است.

* مقدمه ای بر مبانی آهنگسازی

مصطفی کمال پورتراب، چاپ اول، تابستان ۱۳۷۴ نشر چشمه، ۷۶ ص، رقعی.
آهنگسازی یا «کمپوزیسیون» عبارت است از کنار هم قراردادن و اختلاط و ترکیب نغمه ها، به نحوی که با ایجاد تعادل بین آنها قطعه موسیقی زیبایی به وجود آید.
استاد پورتراب در این اثر کوشیده است تا هنرجویان، راه موسیقی و دستداران رشته آهنگسازی را به مبانی علمی این راه پرفراز و نشیب آشنا سازد. این اثر استاد در پائیز سال ۱۳۸۴ به چاپ سوم در تیراژ ۲ هزار نسخه رسیده است.

ب: ترجمه ها

* تجزیه و تحلیل موسیقی برای جوانان

لئونارد برنستاین، ترجمه، بازنویسی و توضیح از: مصطفی کمال پورتراب. نشر چشمه. چاپ اول: پائیز ۱۳۷۶، تهران، تیراژ هزار نسخه، رقعی، چاپ دوم، پائیز ۱۳۷۶، تهران، ۳۰۰۰ نسخه، ۳۲۸ ص، رقعی.

نویسنده این اثر «لئونارد برنستاین» آهنگساز، پیانیست و رهبر بزرگ آمریکایی و از مفاخر موسیقی قرن حاضر به شمار می رود، وی به منظور آشنا ساختن جوانان به تک تک اجزاء و عناصر تشکیل دهنده موسیقی و ظرایف و لطایف این هنر، با زبان ساده به تجزیه و تحلیل عوامل سازنده موسیقی می پردازد. با نگاهی به فهرست مطالب کتاب می توان دریافت که این اثر آموزشی تنها به موسیقی کلاسیک علمی نمی پردازد، بلکه به انواع موسیقی رایج امروز مانند جاز، پاپ، موسیقی فولکلوریک، موسیقی عامیانه و... و جنبه های ارزشمند یا مبتذل هر کدام اشاره دارد.

* کترپوان به زبان ساده

اچ. سی. ال. اسناکز، ترجمه و نگارش: مصطفی

کمال پورتراب، انتشارات سرود، نوبت چاپ اول بهار ۱۳۷۶، تیراژ ۲۰۰۰ نسخه، ۱۲۰ ص، رقعی.

کترپوان در قرن پانزدهم به وسیله موسیقیدانان برجسته «فلاماند» پایه گذاری شد و در دوره رنسانس- در قرن شانزدهم- با کوشش و کمک موسیقی دانان ایتالیایی به دوران شکفتگی رسید و سپس هنرمندان سایر کشورها نیز آن را به سوی کمال پیش بردند.

استاد پورتراب با ترجمه و نگارش این اثر، راهی نو و طرحی تازه و در عین حال ساده را پیش روی

دسترس علاقه‌مندان قرار دارد.

*** پوتسولی**

اتوره پوتسولی، برگردان و نگارش: مصطفی کمال پورتراب. در سه مجلد. چاپ اول ۱۳۷۴، تهران تیراژ ۳۰۰۰، نشر چشمه.

پس از این که کتاب «تئوری موسیقی» توسط استاد پورتراب در ایران به چاپ رسید، بسیاری از هنرجویان موسیقی که دسترسی به استادان و متخصصان موسیقی نداشتند با کمبود مسایل و تکالیف مربوطه و نبود اطلاعاتی فرای کتاب «تئوری موسیقی» روبرو بودند. کتاب «پوتسولی» رفع این نیاز در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفت و استاد پورتراب با برگردان و نگارش این کتاب، خدمتی شایسته به دستداران موسیقی کرد. جلد اول این اثر توسط نشر چشمه در تابستان ۱۳۸۴ با تیراژ ۲۰۰۰ نسخه به چاپ چهارم رسید.

ج: ویراستاری

*** موتسارت**

یان مک لین، ترجمه: دکتر محمد مجلسی، ویراستار: استاد مصطفی کمال پورتراب، چاپ اول، زمستان ۱۳۷۲، نشر دنیای نو، تهران، ۱۰۴ ص، رقیعی. به صورت جزوه در اختیار هنرجویان هنرستان موسیقی ملی قرار گرفت. در سال ۱۳۵۹ در قطع جیبی توسط انتشارات کانون چنگ منتشر شد. این کتاب به وضعیت زندگی و بررسی ابعاد فعالیت‌های هنری «موتسارت» موسیقیدان معروف قرن هجدهم پرداخته است. عکس‌های متعددی از موتسارت زینت بخش صفحات این کتاب شده است.

*** آثار کلیدی موسیقی**

کی للون- ژان ژاک سولی، ترجمه: دکتر محمد مجلسی، ویراستار: استاد مصطفی کمال پورتراب، چاپ اول بهار ۱۳۷۷، نشر دنیای نو، تیراژ ۲۰۰۰ نسخه، ۶۷۲ ص، رقیعی.

این اثر یکی از منابع مهم در بررسی و تحلیل آثار موسیقیدانان بزرگ جهان از جمله باخ، بتهون، موتسارت، شومان و... است و به نوعی آثار شاخص آنها را مدنظر قرار داده است.

نت نویس ساخته و اجرا شده است.

۱- والس در «دومینور» برای پیانو، سال ۱۳۵۴.

۲- فوگ سه صدایی در «دومینور» برای پیانو، سال ۱۹۵۴.

۳- قطعه‌ای در چهارگاه در «دومینور» برای پیانو، سال ۱۹۵۵.

۴- فوگ کروماتیک در «سی مینور» برای پیانو، سال ۱۹۵۶.

۵- موومان سمفونیک برای ارکستر بزرگ، سال ۱۹۵۸.

۶- سونات ویلن و پیانو در «دومینور»، سال ۱۹۵۹.

۷- تکتورن در «فامینور» برای پیانو، سال ۱۹۵۹.

۸- تکتورن درسی مینور برای پیانو، سال ۱۹۵۹.

۹- تکتورن در دومینور برای پیانو، سال ۱۹۶۰.

۱۰- پرلود و فوگ برای ارکستر زهی، سال ۱۹۶۸.

۱۱- سه قطعه برای گروه کر بر روی اشعار خیام، سال ۱۹۶۹.

۱۲- سوئیت هفت پیکر در ۹ قسمت برای ارکستر سمفونیک، سال ۱۹۷۰.

۱۳- مارش در «رماژور» برای ارکستر سمفونیک، سال ۱۹۷۳.

۱۴- مارش در فاماژور برای ارکستر سمفونیک، سال ۱۹۷۶.

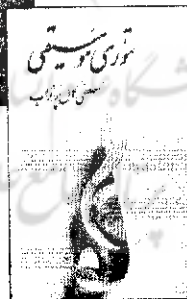
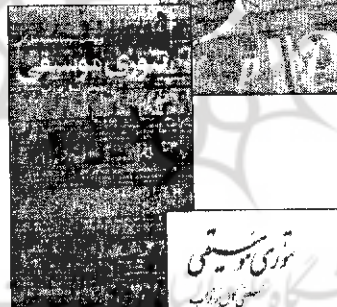
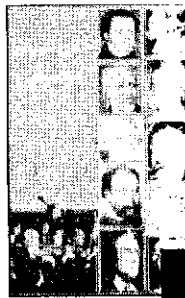
۱۵- برای فرشته قطعه‌ای برای پیانو، سال ۱۹۷۹.

۱۶- رقص پریان در «فامینور» برای پیانو، سال ۱۹۸۰.

۱۷- چهارگاه، سال ۱۹۸۰.

۱۸- آوازی گفتار، دو قطعه برای ارکستر زهی، سال ۱۹۸۰.

۱۹- «کاپریس ایرانی برای ارکستر زهی ۱۹۸۰». این قطعه علاوه بر اجرا در تالار وحدت، چندین بار به وسیله ارکستر فیلارمونیک به رهبری منوچهر صهبایی در شوروی سابق در حضور آهنگسازان اجرا شده است.

آثار موسیقایی:

آثار ساخته شده توسط استاد پورتراب تماماً بر پایه سنت و علم موسیقی پایه گذاری شده و در معیارهای موسیقی کلاسیک جهانی قرار دارد و معمولاً اجرای هر کدام از آثار ایشان برای سازهای ارکستر سمفونیک قابل اجراست و کسانی می‌توانند این آثار را اجرا کنند که با نت خوانی و نت نویسی کاملاً آشنا باشند.

بدون شک این آثار از اولین آهنگ‌هایی است که در ایران بر اساس موسیقی غنسی و در چارچوب‌های